

Horn Gyula, aki az 1994. májusi választások után lett az ország miniszterelnöke, még merészebben nézett szembe a Holocausttal. Annak ötvenedik évfordulója alkalmából egyebek között a következőket nyilváníttotta ki:

Öncsalás, ha a magyarországi népiértés felelősségét bárki csak és kizárólagosan a náci Németországra hárítja. Ötven év történelmi tapasztalata talán elég idő ahhoz, hogy a magyarság végre bátran és őszintén szembenézzen önmagával... Egyértelműen ki kell tehát mondani: történelmi bocsánatkéréssel tartozunk. Azok is, akik akkor éltek, s azok is, akik csak örökölték a bűnös elhallgatás gyakorlatát. Igen: bocsánatkéréssel tartozunk 600 ezer honfitársunk elpusztítása, több tízezer elhurcolása és meggyötrése miatt.⁶⁸

A szomorú évforduló alkalmából „a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia és a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa” közös nyilatkozatot adott ki, amely egyebek közt kimondja:

A 20. század legnagyobb szegényének tartjuk százvezrek életének kioltását, pusztán származásuk miatt... Az évforduló alkalmával meg kell állapítanunk, hogy ebben a tragédiában nemcsak az esztelen gonoszság képviselőit terhelte felelősség, hanem azokat is, akik bár egyházaink tagjainak vallották magukat, mégis félelemből, gyávaságból vagy megalkuvásból nem emelték fel szavukat zsidó embertársaik tömeges megalázása, elhurcolása és meggyilkolása ellen. Az ötven évvel ezelőtti végbement katasztrófa idején elkövetett ezen mulasztásokért Isten színe előtt bocsánatot kérünk.⁶⁹

Bár a nyilatkozat nem mutatott rá, hogy a keresztény egyházak is felelősek voltak az 1919–1944 közti korszak antiszemita légköréért, fontos lépést tett a Holocausttal való megbirkózás és a valódi megbékélés felé vezető úton.

Csak a jövő nemzedékei lehetnek a megmondható, mennyire teljesíti be Magyarország és a magyar társadalom mindama eszményeket, amelyet a jelen államférfiainak és egyházi személyiségeinek némelyike oly ékesen szólt ki.

Jegyzetek

1. A tárgyalások részleteit a közérdekű sajtó éppúgy közölte, mint az *Ítélet* (későbbi nevén) *Népbírói Közlöny* c. szaklap. Némelyik tárgyalás szövege külön füzetben is megjelent. Lélektani portrék is készültek a vádlottakról, így például Kelemen István: *Interjúk a rács mögött. Beszélgetés a háborús főbűnösökkel*. Müller Károly, Bp., 1946, és Szirmai Rezső (dr. Gartner Pállal közösen): *Fasiszta lelkek. Pszichoanalitikus beszélgetések a háborús főbűnösökkel a börtönben*. Faust, Bp., 1946.

2. E beszámoló felsorolása megtalálható Randolph L. Braham: *The Hungarian Jewish Catastrophe. A Selected and Annotated Bibliography*. Institute for Holocaust Studies of The City University of New York, 1984. A továbbiakban Braham, *Bibliography*.